

УДК 378.016:785

О.М. Бордюк
м. Київ Україна

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ КУРСУ «ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ»

Постановка проблеми. Основною тенденцією сучасного етапу інформатизації мистецької освіти є загальне прагнення до інтеграції різноманітних комп'ютерних засобів та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчальний процес. Через безперервний та стрімкий їх розвиток виникає необхідність змін у змісті, формах і методах традиційного викладання, посилюється необхідність постійного розширення спектра педагогічних технологій та шляхів удосконалення методик навчання мистецьких дисциплін. Слід відзначити, що дисципліни мистецького спрямування дають багатий матеріал для відпрацювання найрізноманітніших методів і прийомів роботи з інформацією. Це робить застосування комп'ютерних технологій особливо ефективним, оскільки дозволяє швидко опрацювати мистецьку інформацію та представити її у різноманітних видах.

Аналіз попередніх досліджень з проблеми. Сучасні інноваційні дослідження все активніше висвітлюють проблеми оцінки підготовки фахівців мистецької галузі (О. Олексюк, О. Отич, О. Щолокова та ін.). Особливостям підготовки педагогічних кадрів до використання ІКТ у мистецькій освіті присвячені дослідження І. Горбунової, Л. Дуса, С. Полозова, Ю. Рагса, Г. Тараєвої, О. Харуто та ін. Серед українських учених проблему інтеграції ІКТ у галузь мистецької педагогіки досліджували та запроваджували: М. Близнюк, В. Луценко, З. Майборода, Л. Покровщук, А. Карнак, В. Орловта ін.

Мета статті — розглянути та обґрунтувати необхідність упровадження курсу «Інформаційно-комунікаційні технології у мистецькій освіті» для студентів вищих навчальних закладів мистецького спрямування.

Виклад основного матеріалу. Нові педагогічні погляди щодо розширення функціонального діапазону фахової підготовки вчителів музичного мистецтва спонукають науковців розробляти курси застосування ІКТ у навчальному процесі. Проте, як свідчить досвід, курси, в яких передбачається використання ІКТ як допоміжного засобу, мають загальний характер і не завжди враховують специфіку фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. На думку Д. Смірнова, проектування таких дисциплін не завжди відбувається на основі прогностичного підходу. Оскільки, лише креативна система навчання із застосуванням інфокомунікаційних технологій, яка орієнтована на творчих людей з інноваційним мисленням, зможе забезпечити якісно новий рівень професійного зростання майбутнього вчителя мистецьких дисциплін, формувати та збагатити його мистецько-педагогічний досвід, продукування нових педагогічних ідей та технологій.

З метою продуктивного здобуття знань та умінь майбутніх учителів мистецького профілю було розроблено і впроваджено навчальний курс «Інформаційно-комунікаційні технології в мистецькій освіті» для Інститутів мистецтв, пов'язаний із галузевим застосуванням засобів інформаційно-комунікаційних технологій. Розглянемо більш детально його зміст.

Навчальний курс розділений на два модулі. Кожен з яких має свою дидактичну мету, що містить достатню повноту навчального матеріалу. Перший модуль складає основу базових знань, необхідних для практичної роботи на комп'ютері. Він дозволяє активізувати залишкові знання з основ інформатики рівня середньої школи, які є передумовою формування ключових мистецько-педагогічних компетентностей для подальшого поповнення фахових знань у галузі ІКТ.

На цьому етапі переважно використовується індуктивний підхід до навчання. Він передбачає застосування значної кількості матеріалу, яким повинні оволодіти студенти. Завдяки такому підходу студенти привчаються до самостійної домашньої роботи та накопичують фактичний матеріал, необхідний для подальшого навчання. Тут мається на увазі те, що у навчальному процесі застосування ІКТ породжує зацікавленість у їх практичному застосуванні фаху. Відповідно у студентів з'являється прагнення до самореалізації, тобто виникає інтерес до самостійної роботи.

Основним завданням на цьому етапі є впровадження пропедевтичної методики для формування внутрішньої мотивації до навчання у майбутніх учителів мистецьких дисциплін через закріплення інформаційно-технологічних знань та умінь шляхом багаторазового відтворення, а також відпрацювання практичних дій.

Такий підхід має низку переваг та позитивних сторін, а саме:

- ілюстрація до пояснення викладача;
- повторення і узагальнення вивченого матеріалу;
- контроль за набутими знаннями і вміннями.

Характерною ознакою цього етапу є проведення фронтальних лабораторних занять, усім студентам пропонуються однакові завдання, де переважно застосовується прикладне програмне забезпечення загального призначення. Крім того, фронтальні заняття дають можливість поєднати демонстрацію викладача та лабораторні завдання, які самостійно виконуються студентами. Така форма роботи має інструктивний характер. Її особливістю є те, що під час проведення занять викладач має можливість втручатися в перебіг лабораторної роботи та за необхідності переривати його для пояснень [2]. Для забезпечення ефективності у такому випадку краще застосовувати такі методи як: *проблемний* (постановка проблеми та її розв'язання викладачем; створення проблеми викладачем та її розв'язання спільно зі студентами; розв'язання студентами проблемних завдань, які виникають у навчальному процесі; учасники навчального процесу визначають проблему і самостійно її розв'язують); *репродуктивний* — орієнтує на запам'ятовування студентами відповідної інформації (активізація уваги студентів при засвоєнні ними нового матеріалу; конспектування необхідних відомостей, складання плану, тез лекцій

тощо); *частково-пошуковий* (спосіб поелементного засвоєння досвіду творчої діяльності, тобто окремих її етапів — втілюється через систему запитань і завдань, які спрямовують студентів на те, щоб на основі спостережень, аналізу явищ і фактів зробити самостійні висновки, узагальнення тощо).

Систематизація та узагальнення здобутих знань відбувається на лекціях, що дозволяє подолати суперечності між перенасиченням інформаційного поля студента та сучасними вимогами до підготовки вчителя мистецьких дисциплін, між розмаїттям засобів ІКТ та синкретичним характером розуміння їх доцільного застосування на практиці. Лекції мають переважно настановчий характер, їх метою є розкриття характеристик діяльності майбутнього вчителя мистецьких дисциплін за допомогою ІКТ і галузі їх практичного застосування. Впроваджуючи курс лекцій з використанням мультимедіа технологій, необхідно зважати на ті недоліки, які присутні у традиційних лекціях із застосуванням репродуктивних методів. Адже відомо, що знання, здобуті у результаті пояснювально-ілюстративного методу, не формують достатніх навичок та умінь послугування цими знаннями.

Таким чином, виникає необхідність у пошуку нових шляхів підвищення якості подання лекційного матеріалу, що дозволило б викладачу досягти більш високого рівня наочності, включати різноманітні вправи у процес навчання, отримати швидкий зворотний зв'язок, який сприятиме динаміці навчального процесу. Тому на лекціях краще використовувати інформаційні ресурси, які доповнюється не лише статичними ілюстраціями і таблицями, а й аудіо та відео матеріалом, анімаційними кліпами тощо.

Демонстраційний зоровий ряд виконує функцію емоційно-естетичного фону сприйняття мистецького матеріалу. Основою розвитку творчого мислення студентів стає неоднозначність його сприйняття, множинність індивідуальних трактувань, різноманітність варіантів «бачення» конкретних мистецьких творів, що дозволяє студентам встановлювати різноманітні художньо-образні зв'язки різних видів мистецтва з історією, літературою тощо. Це дозволить сформувати позитивне ставлення студентів до процесу засвоєння знань, сприятиме підвищенню мотивації до проведення кожного з етапів навчання, призведе до заощадження навчального часу та більш глибокого засвоєння матеріалу на заняттях.

Крім того, фрагменти занять, на яких використовуються наочні матеріали, відображають одну з головних засад створення сучасної лекції чи практичного заняття — принцип фасцинації. Цей термін походить від латинського слова *fascinatio* — зачаровування, завороження, що означає спеціально організований вербальний вплив на реципієнтів, спрямований на зменшення втрат семантично важливої інформації при сприйманні повідомлення, за рахунок чого збільшується її здатність впливати на поведінку реципієнтів [1 с. 352].

Таким чином, під час лекцій акцентується увага на тому, що майбутньому вчителю мистецьких дисциплін необхідно застосовувати засоби ІКТ у навчальній та подальшій фаховій роботі. На цьому етапі для нього важливим є здобуття нової інформації у галузі застосування ІКТ; прагнення до удосконалення здобутих знань, а також розвинений пізнавальний інтерес і творчий пошук для реалізації нових можливостей у застосуванні мультимедійних засобів.

Для виявлення ефективності формування у студентів знань та умінь у галузі ІКТ, наприкінці першого модулю доцільно провести тестування. Воно засвідчить рівень засвоєння теоретичних та практичних основ застосування мультимедійних засобів, дозволить виявити залишковий рівень теоретичних знань, які базуються на шкільному курсі «Основи інформатики та обчислювальної техніки», а також наявність здобутих знань з основ розробки комп'ютерного дидактичного забезпечення, призначеного для організації навчального-виховного процесу. Окрім цього, допоможе виявити уміння використовувати ІКТ для вирішення навчальних задач та загальний рівень обізнаності майбутніх учителів мистецьких дисциплін у галузі ІКТ мистецького спрямування.

Перед упровадженням другого модулю доцільно звернути увагу на деякі питання, що виникають під час застосування ІКТ у мистецькій освіті, а саме:

- чи можуть взагалі використовуватися ІКТ у процесі навчання мистецтву;

- як найкращим чином використовувати ІКТ у мистецькій освіті;
- які потрібні зміни щодо змісту навчання із застосуванням ІКТ.

Тож суть запропонованої методики на цьому етапі, полягає не тільки у використанні знань з курсу «Інформаційно-комунікаційні технології», але й їх модифікацію та інтегрування технологій і методів навчання у дисципліни художньо-естетичного циклу. Зазначені аспекти озброюють майбутнього вчителя додатковими знаннями та уміннями, розширюють асоціативні зв'язки між різними видами мистецтва, об'єднують ці знання із життєвим досвідом, виховують художній смак, розуміння значущості художньо-мистецької діяльності для становлення професіоналізму майбутнього вчителя [3, с. 22].

Завданням другого модулю є здобуття теоретичних знань та оволодіння практичними навичками, спрямованими на вивчення мистецьких дисциплін за допомогою спеціального програмного забезпечення. Метою цього етапу є допомога студентам успішно оволодіти навичками застосування ІКТ, сформуванню відповідний тип професійного мислення та сприяти формуванню поліфункціональної системи знань, умінь та навичок щодо застосування ІКТ для вирішення фахових цілей. Тож цей етап передбачає розширення та поглиблення знань у процесі індивідуальних та індивідуально-групових занять на основі попередньо розроблених практичних завдань.

Після з'ясування викладачем рівня засвоєння матеріалу студентами, форма лабораторних робіт може змінюватись з фронтальної на фронтально-індивідуальну. Це оцінювання дозволить викладачу створювати тимчасові мікрогрупи студентів з більш високим рівнем навчальної діяльності. Їм можна запропонувати посилені завдання, які вимагають самостійного та творчого опрацювання. Засвоєння знань відбувається шляхом тематичного моделювання, зокрема: постановки завдань, тематичного пошуку, рубрикації та класифікації даних (колекція зображень, відео, музики тощо); емоційно-смісловий аналіз передбачає застосування ІКТ як допоміжного засобу в реалізації фахових завдань. Ці методи інтегрують теоретико-методичні знання та практичні уміння і навички студентів, тобто сприяють становленню міжпредметних зв'язків навчально-дослідницького характеру.

Необхідно підкреслити, що курс — «Інформаційно-комунікаційні технології в мистецькій освіті» передбачає певну варіативність як у послідовності вивчення, так і у виборі окремих програмних засобів. Це, по-перше, дозволить викладачу своєчасно оновлювати навчальний матеріал, розширювати діапазон застосування ІКТ у межах зазначеного курсу, або замінювати програмні засоби на аналогічні. По-друге, такий підхід змінює вектор застосування ІКТ залежно від напрямку фахової підготовки конкретної групи, а також лімітувати чи посилювати увагу на тому чи іншому програмному засобі. Таким чином, для забезпечення продуктивності цього процесу, провідною педагогічною умовою цього етапу має бути емоційно-психологічна комфортність кожного студента, свобода вибору творчих форм і методів навчання. Розглянемо більш ґрунтовно зміст цієї частини курсу.

На цьому етапі в рамках самостійної діяльності студенти здійснюють роботу зі створення презентаційних документів. Кожному студенту необхідно створити творчу презентацію на задану тему, пов'язану з його майбутньою фаховою діяльністю. У визначений час студенти публічно захищають створені власноруч презентації. У результаті такої роботи створюється медіатека, до складу якої можуть увійти матеріали з різних галузей мистецтва (музика, живопис, скульптура, архітектура, хореографія, кіно тощо), та їх видатних представників. Ця медіатека стане у нагоді викладачам Інституту мистецтв при створенні дидактичних матеріалів — електронних підручників, мультимедійних хрестоматій, мультимедійних енциклопедій, навчальних посібників, презентацій тощо.

Перспективним напрямком, який дозволяє залучити до активних форм музичної творчої діяльності майбутніх учителів мистецьких дисциплін, є застосування програм нотного набору і верстки музичного тексту. У процесі виконання практичних завдань, використовуючи цифровий інструментарій нотографа, студенти здобувають навички не лише з набору нот, а й можуть спланувати застосування цього програмного продукту у майбутній фаховій діяльності при

проведенні уроків з елементарної теорії музики, гармонії та сольфеджіо. Основні труднощі при виконанні практичних завдань цього напрямку виникають у процесі використання досить складного програмного забезпечення і, як правило, великими часовими затратами на створення повноцінного нотного документа.

Наступним завданням може бути створення мелодії у нотографі, для якої необхідно здійснити аранжування засобами програми автоаранжувальника. Зважаючи на те, що програми цього класу застосовують, як правило, лише на практичних заняттях, (оскільки вони належать до програм вузького застосування і не кожен з користувачів має змогу встановити їх на домашній комп'ютер), цей етап вимагає тісної співпраці з викладачем через складність сприйняття та обмеженість у доступі до конкретного мультимедійного засобу. Кінцевим результатом лабораторної роботи є демонстрація музичного доробку у власному аранжуванні.

Для подальшої обробки музичних творів, а саме: вирізки і вставки музичних фрагментів, амплітудних та частотних перетворень, звукових ефектів, зміни частоти оцифрування звуку, генерування різноманітних шумів, синтезу звуку тощо, студентам пропонується ознайомитись з аудіоредактором, який опрацьовує цифровий звук.

Здобуті практичні навички допоможуть редагувати та накопичувати арсенал музичних творів, які будуть використовуватись у подальшій фаховій діяльності. Оскільки для зручності і заощадження навчального часу вчителя доцільно демонструвати лише уривки мистецьких творів, то застосування такої програми є надзвичайно важливим.

Зберігання змішаної інформації — файлів різних форматів створює по суті, особливий вид методичної електронної розробки — навчально-методичного комплексу (НМК). За допомогою вище описаних програмних засобів майбутній учитель мистецьких дисциплін зможе самостійно створювати такі дидактичні засоби. Однак, для їх продукування йому необхідно навчитись працювати з програмними засобами, призначеними для збереження інформації на оптичних носіях. Здобувши навички роботи із запису CD-ROM та DVD-ROM пристрої, майбутні вчителі мистецьких дисциплін зможуть створювати на попередньо змонтованому матеріалі різноманітні аматорські відеофільми, добірки звукозаписів, озвучених нотних прикладів, світлин, хореографічних постановок, друкованих матеріалів тощо, що знайде широке застосування у майбутній педагогічній роботі.

Висновки. Засвоєння студентами зазначеного курсу допоможе у формуванні умінь використання засобів ІКТ у професійній діяльності, покращенню сприйняття та підвищенню якості застосування вивченого теоретичного матеріалу під час виконання практичних завдань. Головний показник засвоєння змісту курсу «Інформаційно-комунікаційні технології в мистецькій освіті» — уміння добирати необхідні засоби ІКТ для виконання поставлених завдань і робити правильні, аргументовані висновки щодо оцінки отриманих результатів. Завдяки такому підходу вирішуються навчальне завдання щодо формування творчої особистості майбутнього вчителя мистецьких дисциплін за допомогою ІКТ, яке забезпечить розширення та реалізацію власних внутрішніх можливостей і потреб, дозволить максимально використати потенціал музичного мистецтва та прикладного програмного забезпечення, а також сприятиме розкриттю творчих здібностей.

Тому процес підготовки вчителя мистецьких дисциплін повинен будуватися на основі використання розвинених програмно-методичних засобів підтримки колективної та індивідуальної роботи студентів, на базі сучасних технологій навчання, впровадження мультимедіа засобів і навчальних матеріалів, які створюються з їх використанням, як у процесі навчання, так і в проєктній роботі студентів і викладачів.

Література:

1. Гальперин И. Р. Очерки по стилистике английского языка [Текст] / И. Р. Гальперин. — М.: Изд-во литературы на иностр. языках, 1958. — 459 с.
2. Короткотривалі фронтальні лабораторні роботи. I семестри 7 та 8 класів за 12-річною програмою [Текст] / В. О. Мислінчук, В. І. Тишук, О. М. Желюк, М. І. Шут — Х.: Вид. група «Основа»: «Триада+», 2007. — 176 с.

3.Медведь Э.И. Эстетическое воспитание школьников в системе дополнительного образования [Текст] / Э.И. Медведь. Учебное пособие. — М.: Центр гуманитарной литературы «РОН», 2002. — 48 с.

4.Смирнов Д.В. Компьютерный анализ фольклорного исполнения как средство сохранения традиции / Д.В. Смирнов, А. В. Харуто // Материалы международной научной конференции «Культура и образование в информационном обществе» Краснодар, КГУИК, 2003. С. 180-182.

У статті розглядається необхідність розробки і впровадження курсу «Інформаційно-комунікаційні технології в мистецькій освіті» для підготовки майбутніх вчителів мистецької освіти. Інноваційний досвід використання інформаційно-комунікаційних технологій в мистецькій освіті дозволив виявити загальні проблеми, механізми та закономірності розвитку процесів їх інтеграції. Дана проблема вимагає уваги та врахування в роботі всього педагогічного співтовариства для побудови цифрового моста від традиційної педагогіки в цифрову педагогіку XXI століття.

Ключові слова: вчитель мистецьких дисциплін, засоби мультимедіа, інформаційно-комунікаційні технології, майбутні вчителі мистецьких дисциплін, мистецька освіта, поліфункціональна система знань.

В статье рассматривается необходимость разработки и внедрения курса «Информационно-коммуникационные технологии в музыкальном образовании» для подготовки учителей в области художественного образования. Инновационный опыт использования Информационно-коммуникационных технологий в музыкальном образовании позволил выявить общие проблемы, механизмы и закономерности развития процессов их интеграции. Данная проблема требует пристального внимания и учета в работе всего педагогического сообщества для построения цифрового моста от традиционной педагогики в цифровую педагогику XXI века.

Ключевые слова: средства мультимедиа, информационно-коммуникационные технологии, полифункциональная система знаний, учитель художественных дисциплин, художественное образование.

The article discusses the need for the development and implementation of the course «Information and communication technology in music education» for future teachers of Art Education in Institutes of the Art. Innovative experience in using information and communication technologies in music education allows to identify common problems, principles and system of development processes of their integration. This problem requires careful attention and consideration in the education community to build a digital bridge from traditional pedagogy in digital pedagogy of the XXI century.

Keywords: future teachers of artistic disciplines, Information and Communication Technology, multifunction abilities, multimedia facilities, teacher of art disciplines.